

سرشناسه	: وقار شیرازی، احمد بن محمد شفیع، ۱۲۹۸-۱۲۳۲ق.
عنوان و نام پدیدآور	: دستور حکمرانی مصر، یا، رموزالاماره: شرح منظوم فرمان‌نامه اسدالله‌العالم علی بن ابی‌طالب (علیه‌السلام) به مالک اشتر نخعی... اثر میرزا احمد وقار بن میرزا محمد شفیع وصال شیرازی معروف به وقار شیرازی؛ به اهتمام سیدصادق حسینی اشکوری.
مشخصات نشر	: قم: مجمع ذخایر اسلامی، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۹۶ص.: مصور.
فروست	: گنجینه‌های خطی؛ ۲۴.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۹۸۸-۶۰۹-۱
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: عربی- فارسی
موضوع	: علی بن ابی‌طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ق. -- نامه‌ها -- شعر
موضوع	: علی بن ابی‌طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ق. . نهج‌البلاغه، فرمان مالک اشتر-- شعر
موضوع	: اسلام و دولت
موضوع	: شعر فارسی -- قرن ۱۳ق.
شناسه افزوده	: حسینی اشکوری، سیدصادق، ۱۳۵۱ - ، گردآورنده
شناسه افزوده	: علی بن ابی‌طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ق. . نهج‌البلاغه، فرمان مالک اشتر
رده بندی کنگره	: ۷۵۳۷PIR ۷۵۳۹۳/د۵۱۳۹۳
رده بندی دیویی	: ۵/۱۴۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۵۵۷۰۳۶

گنجینه‌های خطی / ۴۴

دستور دگرمانی مصر

یا

رموز الامارة

شرح منظوم فرمان نامه اسدالله الغالب علی بن ابی طالب (علیه السلام)

به مالک اشتر نخعی هنگام گسیل به حکومت مصر

بر اساس چاپ سنگی مطبعه محمدی شیراز در سال ۱۳۳۱ هـ. ق

اثر:

میرزا احمد وقار بن میرزا محمد شفیع وصال شیرازی

معروف به وقار شیرازی

درگذشته ۱۲۹۸ هـ. ق

به اهتمام:

سید صادق حسینی اسکوری

کلیه حقوق این اثر تحت قانون کپی رایت بوده و ترجمه یا چاپ تمام یا بخشی از مطالب آن و نیز درج تمام یا بخشی از آنها در ضمن بانکهای اطلاعاتی و تهیه برنامه‌های رایانه‌ای یا استفاده مطالب و تصاویر در اینترنت و دیگر ابزار و ادوات، به هر نحوی، بدون اجازه قبلی ناشر بصورت کتبی، ممنوع می‌باشد.

© MAJMA AL-DAKAAIR AL-ISLAMYYAH, 2015

All rights reserved, No part of this book may be reproduced or translated in any form, by print, internet, photo print, microfilm, CDs or any other means without written permission from the publisher

کتابخانه‌های خطی ۴۴

مجمع ذخائر اسلامی - قم، ایران

دستور حکمرانی مصر

یا

رموز الامارة

شرح منظومه فرمان نامه اسدالله الغالب علی بن ابی طالب (علیه السلام)

به مالک اشتر نخعی هنگام گسیل به حکومت مصر

بر اساس چاپ سنگی مطبعه محمدی شیراز در سال ۱۳۳۱ هـ. ق

اثر: میرزا احمد وقار بن میرزا محمد شفیع وصال شیرازی

معروف به وقار شیرازی (درگذشته ۱۲۹۸ هـ. ق)

به اهتمام: سید صادق حسینی اشکوری

گرافیک: روح الله فرهنگ

چاپ: ظهور / صحافی: نفیس

نشر: مجمع ذخائر اسلامی - قم

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۳ ش (۲۰۱۵ م)

شابک: ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۹۸۸ - ۶۰۹ - ۱

ارتباط با ناشر

قم: خیابان طالقانی (آذر) - کوی ۲۳ - پلاک ۱ - مجمع ذخائر اسلامی

تلفن: ۰۹۱۲ ۲۵۲ ۴۳۳۵ - همراه: ۰۹۸ ۲۵۳ ۷۷۰ ۱۱۱۹ - دورنگار: ۰۹۸ ۲۵۳ ۷۷۱۲ ۷۴۰

نشانی پایگاههای اینترنتی:

www.zakhair.net

www.mzi.ir

info@zakhair.net

info@mzi.ir

قیمت (شومیز): ۱۵۰۰۰ تومان - جلد سخت: ۲۴۰۰۰ تومان

فهرست

- ۳..... دیباچه.
- ۷..... فی التوحید.
- ۹..... فی نعت النبی.....
- ۱۱..... در ستایش پادشاه جمجاه.....
- ۱۲..... سبب نظم کتاب و ستایش معتمدالدوله.....
- ۱۷..... در مدح نواب والا احتشام الدوله.....
- ۱۹..... بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ هَذَا مَا أَمَرَ بِهِ عَبْدُ اللَّهِ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ مَالِكِ بْنِ الْحَارِثِ الْأَشْثَرِ.....
- بنام خداوندگار جهان / خداوند بخشنده مهربان
- ۲۰..... یکی نامه از سرور دین علی است / به مالک که او چرخ از پردلیست.....
- ۲۱..... ثُمَّ اَعْلَمَ يَا مَالِكُ أَنِّي قَدْ وَجَّهْتُكَ إِلَى بِلَادٍ قَدْ جَزَتْ عَلَيْهَا دَوْلٌ قَبْلَكَ.....
- ۲۱..... امیر مهین شاه مالک رقاب / به مالک چنین کرد اول خطاب.....
- ۲۲..... فَلْيَكُنْ أَحَبُّ الدَّخَائِرِ إِلَيْكَ دَخِيرَةُ الْعَمَلِ الصَّالِحِ.....
- ۲۲..... ز نیکی کن ای مرد آموخته / اگر نایدت هیچ اندوخته.....
- ۲۳..... وَلَا تَنْصِبَنَّ نَفْسَكَ لِحَرْبِ اللَّهِ فَإِنَّهُ لَا يَدَىٰ لَكَ بِنَفْسِهِ.....
- ۲۴..... مکن هیچ خیره‌سری با خدای / برون کم نه از حکم او نیز پای.....

وَاِذَا اُخْدِتَ لَكَ مَا اَنْتَ فِيْهِ مِنْ سُلْطَانِكَ اُنْهَهِ اَوْ مَخِيْلَةً فَاَنْظُرْ..... ۲۴

چو در حکمرانی و فرمان دهی / فریت دهد شوکت و فرهی..... ۲۵

اَنْصِفِ اللّٰهَ وَ اَنْصِفِ النَّاسَ مِنْ نَفْسِكَ..... ۲۵

بگیر از توانی به انصاف و رای / حقوق رعیت حقوق خدای..... ۲۶

وَ لِيَكُنْ اَحَبُّ اَلْاُمُوْر اِلَيْكَ اَوْسَطُهَا فِي الْحَقِّ..... ۲۶

هماره تو را باید ای ارجمند / پسندی میان دو نادل پسند..... ۲۷

وَ لِيَكُنْ اَبْعَدُ رَعِيَّتِكَ مِنْكَ وَ اَشْنَاهُمْ عِنْدَكَ اَطْلَبُهُمْ لِمَعَايِبِ النَّاسِ..... ۲۸

کسی را که در زشت یاد کسان / بود عذب گفتار و رطب اللسان..... ۲۸

اَطْلُقْ عَنِ النَّاسِ عُقْدَةَ كُلِّ حَقِيْقٍ..... ۲۹

ببر خصمی خود ز هر کینه دل / بترمی مر این رشته را واگسل..... ۲۹

اِنْ شَرُّ وُزْرَانِكَ مَنْ كَانَ لِلْاَشْرَارِ قَبْلَكَ وَزِيْرًا..... ۳۰

نشاید وزیریت در کار بود / که پیوسته دستور اشرار بود..... ۳۱

وَ الصَّقُّ بِاَهْلِ الْوَزْعِ وَ الصَّدَقِ..... ۳۲

بخود ساز نزدیک و همدستان / ز پرهیزگاران و از راستان..... ۳۲

وَ اعْلَمْ اَنْهُ لَيْسَ شَيْءٌ يَبْذَعُ اِلَى حُسْنِ ظَنٍّ وَاِلِ رَعِيَّتِهِ مِنْ اِحْسَانِهِ اِلَيْهِمْ..... ۳۳

چو خواهی رعیت بود در امان / بایشان ببر بر نکوئی گمان..... ۳۳

وَ اكْثِرْ مَدَارِسَةَ الْعُلَمَاءِ وَ مُنَافَقَةَ الْحُكَمَاءِ..... ۳۴

همه همشینی گزین با ردان / مرو جز که در صحبت بخردان..... ۳۴

- ۳۵..... وَ اعْلَمُ أَنَّ الرِّعْيَةَ طَبَقَاتُ.....
- ۳۶..... بدان ای خردمند دانش پژوه / که در بخش خلقتند چندین گروه.....
- ۳۹..... قَوْلٌ مِنْ جُنُودِكَ أَنْصَحَهُمْ فِي نَفْسِكَ لِلَّهِ وَ لِرَسُولِهِ وَ لِإِمَامِكَ.....
- ۴۰..... کسی را سپهدار کن بر سپاه / که از دل بود جمله را نیکخواه.....
- ۴۱..... وَ لِيَكُنْ آثَرُ رُؤُوسِ جُنُودِكَ عِنْدَكَ مَنْ وَاسَاهُمْ فِي مُعَوْنَتِهِ.....
- ۴۲..... کسانی به سرکردگی در خوردند / که پیوسته اندر غم لشکرند.....
- ۴۳..... ثُمَّ اعْرِفْ لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ.....
- ۴۳..... بگو هر هنر کاید از هر سری / هنر کاین کند مشمر از دیگری.....
- ۴۴..... ثُمَّ اخْتَرِ لِلْحُكْمِ بَيْنَ النَّاسِ أَفْضَلَ رَعِيَّتِكَ فِي نَفْسِكَ.....
- ۴۵..... بکار قضا بخردی را گزین / که او را افزون یابی از عقل و دین.....
- ۴۷..... ثُمَّ انْظُرْ فِي أُمُورِ عَمَّا لِكَ فَاسْتَغْمِلْهُمْ إِخْتِبَارًا.....
- ۴۸..... پس آنکه نظر کن بهنگام باج / بر آنانکه بگماشتی بر خراج.....
- ۵۰..... وَ لِيَكُنْ نَظَرُكَ فِي عِمَارَةِ الْأَرْضِ أَبْلَغَ مِنْ نَظَرِكَ فِي اسْتِجْلَابِ الْخَرَاكِ.....
- ۵۱..... اگر سازی آباد ویرانها / نکو تر که زر گیری از خانها.....
- ۵۲..... ثُمَّ انْظُرْ فِي خَالِ كِتَابِكَ قَوْلٌ عَلَى أُمُورِكَ خَيْرُهُمْ.....
- ۵۴..... نویسندگان را یکی دار پیش / که در نیکویی باشد از جمله پیش.....
- ۵۵..... ثُمَّ اسْتَوْصِ بِالتَّجَارِ وَ دَوَى الصَّنَاعَاتِ.....
- ۵۶..... ببازارگانان و صنعت‌گران / همه حکم الا بنیکی مران.....

ثُمَّ اللَّهُ اللَّهُ فِي الطَّائِفَةِ السُّفْلَى..... ۵۸

مشو غافل ای بخرد هوشمند / از جمعی که از جمله واپس ترند..... ۶۰

ثُمَّ أُمُورٌ مِنْ أُمُورِكَ لَا بُدَّ لَكَ مِنْ مُبَاشَرَتِهَا مِنْهَا إِجَابَةُ عَمَّا لَكَ..... ۶۲

به فرماندهی مر ترا کارهاست / که جز از تو برناید انکار راست..... ۶۴

ثُمَّ إِنَّ لِلْوَالِي خَاصَّةً وَبِطَانَةً فِيهِمْ اسْتِثْنَاءً..... ۶۷

و دیگر همی دان که فرماندهان / بسی هستشان ویژه گان از مهان..... ۶۸

وَإِنْ ظَلَمْتَ الرَّعِيَّةَ بِكَ حَيْفًا..... ۶۹

رعیت چه کرد از تو ظلمی گمان / بگو عذر و دلشان ز غم وارهان..... ۶۹

وَإِنْ عَقَدْتَ بَيْنَكَ وَبَيْنَ عَدُوِّكَ..... ۷۱

و گر با عدو عهد و پیمان کنی / بدو خویشش را گروگان کنی..... ۷۱

وَإِيَّاكَ وَالدَّمَاءَ وَسَفْكَهَا بِغَيْرِ حُلٍّ..... ۷۳

و گر بشنو ای ملک را پیشوا / حذر کن ز خونریزی ناروا..... ۷۴

وَإِيَّاكَ وَالْإِعْجَابَ بِنَفْسِكَ..... ۷۶

مشو هیچ در خویشتن خودپسند / پسندیده خویش را دل مبنده..... ۷۶

خاتمه..... ۷۹

فرمان حضرت امیرمؤمنان و شفیع مذنبان مولا علی بن ابی طالب علیه السلام به مالک بن حارث ابتر نخعی - هنگامی که به قصد حکومت مصر گسیل داشتند - را بحق، باید یکی از عمیق‌ترین اسطوره‌نامه‌های سیاسی برای پیشبرد عدالت واقعی و رعایت حقوق فردی و اجتماعی دانست. درباره این فرمان نامه، سخن‌های بسیار رفته و فراوان نوشته‌اند. یکی از شروح، شرح و ترجمه منظومی است که مرحوم وقار شیرازی بر آن نوشته است. این شرح حاکی از تأثیر ژرف این فرمان در عرصه ادبیات فارسی نیز هست.

از آن رو که شرح وقار، به خط زیبای محمد بن علی نقی شیرازی کتابت شده (آنطور که در منابع اشارت رفته) و سال ۱۳۱۳ هـ. ق در مطبعه محمدی شیراز به چاپ رسیده بود، تصمیم گرفتم عیناً آن را بازچاپ کرده، و تقدیم اهل دین و ادب کنم؛ چه فرمان حضرت امیر علیه السلام به نسخ پخته معرب و زیبا نوشته شده و اشعار نیز به نستعلیق زیبا کتابت شده و حیف بود که زیبایی آن را به حروف تایپی جدید تعریف کنم.^۱

البته چاپ کتاب، با اینکه به دستور مستقیم مخبر السلطنه انجام شده ولی از کیفیت خوبی برخوردار نیست، صفحات پررنگ و کمرنگ بوده و حروف قوت و ضعف دارند. اعتماد اولیه ما بر تصویری بود که قبل‌تر، از مدرسه مبارکه فیضیه در قم عکسبرداری کرده بودیم. دو صفحه‌ای در عکسبرداری ناقص انجام شده بود (ص ۲۸-۲۹) که از تصویر نسخه دانشگاه اصفهان تکمیل کردیم. صفحات ۱۶ و ۱۷ نیز در اصل چاپی دو بار شماره صفحه خورده است.

جناب آقای روح الله فرهنگ نیز در یکسان سازی تصاویر تلاش نمود. برای استفاده بهتر، فهرست مختصری نیز به همت خانم مریم بختیاری افزوده شد تا ان شاء الله بیشتر بکار آید.

در پایان، این کتاب را هدیه می‌کنم به روح اولین مظلوم عالم، امام المتقین و قائد الغر المحجلین حضرت امیر مؤمنان علی علیه السلام؛ به امید آنکه در روز حشر دست این روسپاه بدکرده ناامید را بگیرد.

۱۳۹۳/۴/۲۸ هـ شمسی

۲۱ رمضان المبارک، شهادت مولی الموالی امام الموحدين

علی بن ابی طالب علیه السلام / ۱۴۳۵ هـ ق

^۱ طبق اطلاعات موجود در کتابخانه ملی، کتاب به تصحیح آقای محمود طاروسی (متولد ۱۳۱۶ ش) در سال ۱۳۶۲ توسط نشر لوکس (نوید) شیراز در ۵۶ صفحه منتشر شده است.